

Культура і Побут

№ 31

Субота 20-го серпня 1927 р.

№ 31

Зміст: В. Арнаутів. До конкурсу на дитячу книжку. — Вас. Цегель. Цікавий рейд. Літературно-критичні нотатки. А. Лейтес. Блази і „проповідники“. — Я. Ряло. Основні роботи Держнаукметодкома та їхній дальший розвиток. — В. Зайченко. Приморські заповідники України. — П. Козицький. De musica in Germania. — Юр. Марик. Бібліографія. — С. Вітик. Журнали на Радянській Україні.

До конкурсу на дитячу книжку

Державне Видавництво України, з доручення НКО, оголосило конкурс на українську книжку для дітей 8—11 років (молодший шкільний вік).

Треба написати художнє оповідання з робітничого або селянського життя розміром від половини до 2-х друкованих аркушів. Термін для цього дається достатній—до 1 грудня ц. р.

Встановлено 5 премій за найкращі речі: одна в 500 крб., дві по 250 крб., три по 150 крб. (крім звичайного гонорара).

А в тім, кожну річ, що її буде визнаю журі за придатну для дітей і що її варто взагалі друкувати буде видано на звичайних умовах.

Це матеріальний бік справи.

Проте мені хотілося б звернути увагу письменників на літературний бік конкурсу. Так званих ідеологічних обмежень майже не поставлено. «Одна з головних вимог до книжки—це виховання матеріалістичного світогляду в дітей». Я завжди дивився на цю вимогу, як на формальність. Звичайно у радянського письменника й не може бути нематеріалістичного підходу до трактування теми, як що він дійсно радянський. Проте, можливі невідомі хиби. Найбільшу небезпеку складає безперечно надзвичайно стійка літературна традиція, що до характеру дитячої книжки. А ця традиція виходила з думки, що книжка для малят потребує спеціального до них підходу. Звідси—солоденьке сюсюкання, паганинька імітація ніби то дитячих переживань. Цю «роботу гіпотезу» треба як найрішучіше відкинути. З дітьми треба говорити і до них ставитися цілком серйозно, тоб-то впливаючи цілком приступною, в той же час найбільш економічною мовою.

Друге застереження зв'язане з попереднім: твір для дітей мусить бути з художнього боку опрацьований сумлінною рукою, з повним знанням теми, з максимальною увагою до мистецьких подробиць: добору образів, слів, зворотів мови то-що,—теж всупереч традиції, що виходила з думки ніби-то діти-читачі ледве чи розбіраються в мистецьких елементах літературного твору. Аби була цікава фабула!

Далі з давніх давен встановилася гіпотеза, так виховача, як і письменника, ніби то для дітей 8—11 років найкращою та найцікавішою книжкою є книжка фантастичного змісту. Зрозуміло, вибір теми конкурсом не обмежений. Можна подати оповідання (або драматичний твір) навіть фантастичного характеру, аби тільки книжку не було просіяно містичними емоціями. Містику й матеріалістичний світогляд примирити аж ніяк не можна. Фантастичне по-

формі може бути цілком матеріалістичним по трактовці теми.

Конкурс є закликом до всіх українських письменників, щоб вони прийняли участь в найважливішій справі підведення найнеобхіднішої підвалини під український культурний процес.

Зрозуміло, кожний літературний крок сучасного письменника з'являється його вкладкою в культурне будівництво. Проте настав час, коли не можна надалі залишати дитячий фронт без письменницької уваги. Ростуть мільйони дітей, що не знають іншої мови, крім своєї української, а ми їх годуюмо самими читанками. Добір матеріалу для дітей з старих письменників стає чим раз

важливішим, та й той придатний переважно для дітей старшого віку (13—15 років). Малата жовтеневого віку залишаються в зовсім безпорадному стані. Треба утворити й коло них живе літературне оточення. Треба відмовитися від думки, ніби дитячу масу повинен обслуговувати другорядний письменник, що його фахом являється постачання сумнівних оповідань, що їх пишеться в «дуже терміновому» порядку за певним шаблоном та з повною зневагою до дітей-читачів.

Нехай цей конкурс, що його оголошує ДВУ, стане за поворотний момент в справі забезпечення малят справжньою художньою книжкою і нехай він притягне до себе увагу як найширших письменницьких кол, утворивши стійкий інтерес письменників до дітей—читачів.

В. АРНАУТІВ.

Цікавий рейд

(Подорож квартету ім. Леонтовича).

Три тижні минуло з того часу, як вирушив квартет в дорогу. Полтава—Олександрія—Знам'янка—Зінов'євськ й ціла низка інших великих й малих округових центрів, тихих районів—вже майнули як цікаві стани.

І все ж шлях пройдено хіба на одну третину. Лубни—Ромни—Золотоноша—Миргород—Пирятин—Кам'янець—Винниця—Житомир—Біла Церква—Дніпрельстан—Запоріжжя—Нікополь—Херсон—Одеса—Миколаїв—Білорусь—це етапи майбутнього шляху. Квартет має за мету пропанагувати серед широких трудящих мас Радянського Союзу квартетні твори власників і сучасних композиторів і особливо революційну українську творчість.

Глибоко помиляються ті товариші, що вважають робітника-вихованого на музичних примітивах не здатним сприймати складну камерну музику.

Ентузіазм, найсерйозніша й найщиріша увага до концерта—ось чим подарував слухач-робітник виконавців.

Треба замітити, що багато, навіть переважна більшість, робітників вперше слухали струнний квартет. А про нову, революційну творчість наших жовтневих композиторів і зовсім не чули.

Провінційний слухач тільки тепер дізнався про існування таких композиторів, як Лятошинський, Новасадський, Козицький, Сениця, Лисовський, Костенко.

І в цьому велика заслуга квартету—він витяг зховані по видавничих теках твори й демонстрував їх.

Високий рівень мистецької умілості, разом з бажанням показати не окремі квартетні «зірки», а цілий музичний комплекс—

революційне мистецтво—справляли на слухачів велике враження. Багато речей (Лятошинського, Сениці) квартет мусив виконувати 2—3 рази.

Вже перший концерт в залізничному клубі Полтави, показав, що робітництво цікавиться музикою.

Щиро дякували там робітники й казали: «перший раз чуємо наших українських композиторів: перший раз чуємо гарну музику».

Такі, високої культурної вартості «рейди» треба лише вітати. Оскільки це не просто розвага, а широка культосвітня кампанія.

Але треба сказати кілька слів і про деякі недоліки в праці квартету. З музичною творчістю слід знайомити широкого, не спокуючого провінційного слухача не лише музичним виконанням.

Потрібні популярні вступні пояснення—лекції про історію, роль й характер революційної музичної творчості. Лектору в подібних культурних рейдах по провінції належить не останнє місце. Його якраз бракує в квартеті.

Треба також більш уважно поставитися до роботи квартету і провінційним установам, особливо професійним, що іноді байдуже й вузько-бюрократично ставились до нього. Культкомісія профсоюзів треба допомагати робітникові в справі задоволення його культурних потреб.

Провінційна преса, що присвячує максимум уваги циркачам й халтурникам, майже обминула квартет.

Фінансовим й господарчим установам слід також подбати про зниження зборів, податків, що дозволило б знизити ціни на квитки—а значить притягти більшу аудиторію.

ВАС. ЦЕГЕЛЬ.

ЛІТЕРАТУРНО - КРИТИЧНІ НОТАТКИ

Блазні і „проповідники“

Нарис другий.

Стиль сповіді—стиль нашого віку—писав Освальд Шпенглер. Літературні блазні пишуть автобіографії і сповіді більш ніж того вимагає максимально цікавий читач, більш настирливі ніж того вимагає мінімальна пристойність культурної людини. От, наприклад, Анатоль Франс. Прийшов до європейського читача (за допомогою Жан-Жака Брусона) «в халаті і пантофлях» і це сталося після фізичної смерті великого письменника, після того, як він став безсмертним не тільки по списках членів французької академії, але й на сторінках історії європейської літератури. Дійсно «халатом й пантофлями» Анатоль Франс блискуче закріпив своє не академічне, літературне безсмертя. Особиста сповідь — велика болюча й інтимна, як закінчення великого творчого життя—була колись доброю традицією європейської літератури. Досить згадати класичні приклади Толстого, Русо, щоб підкреслити ті поважні завдання, що їх ставили собі колись великі письменники своїми інтимними сповідями.

Ранні та маловідомі белетристи французького літературного сьогодні поводяться якраз навпаки. Сповідями вони не завершують, а починають свій літературний шлях. В халаті й пантофлях вони приходять до читача, коли читач ледве знає їх на ім'я. Не в кабінеті вони ведуть читача в свою спальну кімнату, а через спальну кімнату вони хотять зайти до кабінету. Не маючи в своєму формулярі ні жодної літературної месоти, ці письменники вже похваляються своїми життєвими гріхами.

Коли старі люди перед судом дозрілих міркувань промовляють в літературній формі сповіді про гріхи молодості, це звучить ці-

каво, не поганій солідно. Але коли юнаки із старечою душею сповідаються в гріхах, кокетують цим, підстербуючи власну фантазію для дальших подвигів—це звучить вже по іншому—похабно і доволі набридливо. Зате таємницю цих сповідів та їхнє призначення легко відгадати. Це спекуляція на власній біографії, викликана втомленою мрією перескочити майстерню слова і відразу опинитись в кухмістерській славі—в Пантеоні. Стиль сповіді в цьому розумінні є ніщо інше—як стиль реклами.

Такі висновки, до яких ми приходимо, продилюючись «Сповіді» — цікавий збірник що недавно вийшов у Франції, в якому 27 письменників середнього рівня прилюдно інтерв'ювали самих себе. В «Сповіді» згруппувались головним чином письменники консервативного крила. Але от нещодавно, слідом за «Сповідями» вийшла ще книжка «Інтелект», в якій з тією ж метою письменники лівих і опозиційних настроїв, в тому числі і сюрреалісти, взяли за філософські автобіографії.

Філософські міркування цих французьких письменників, оскільки їх викладено в їхніх сповідях, а також оскільки про них з об'єктивною запобігливістю сповіщають пам'ятки чотирі томи критика Лефевра («Один рік з письменниками») і Ланга («Мандрівка по літературній республіці») на перший погляд видаються досить глибокодумними. Міркування про долю людства і літератури, про політику й етику, про релігію й науку—все це переписано модними термінами, виглядає досить солідно, але коли вчитатися глибше в колективне ідеологічне кредо цих письменників, ми відчуємо, що від нього тхне ще гіршими пахощами ніж від їхніх чисто

біографічних спогадів. «У мене в гонитві за ідеєю, але життя швидше од мене» — говорить один з письменників, а тому другий белетрист в гасло: «Частіш міняй ідеологію».

«Нема нічого гірше—певних ідей» — авторитетно промовляє видатний і маститий прозаїк Андре Жид. І, цікаво, чим глибокодумніші теми, про які говорять ці письменники, тим легковажніше вони до них ставляться.

Ідеологія для них це те саме, що трамплін для блазня. От чому права й ліва позиція так легко поєднуються в одній письменницькій особі. «В галузі політики—я одночасово і крайній правий і крайній лівий» — несподівано заявляє відомий французький кубіст Жан-Рокто. Анрі-Берд автор «Записок гладкого» (юмористична книга) консерватор і чорносотенний брехун—раптом стає гарячим поклонником Робесп'єра і присвячує йому великий роман. Але саме характерне на сьогоднішній літературно-цирковій арені Франції це повальна епідемія церковних перетворень. Серед письменників неокатолицизм кількостно перемагає.

Реакційна філософія середньовічного схоласта Хоми Аквінського оголошується найвищим досягненням філософської і життєвої мудрості. До фомізму припідтається Берсоніанство. Зрозуміло, що до неокатолицизму французьких письменників треба підходити так само обережно, як до марксизму та матеріалізму сюрреалістів. Вони сприймають нову ідеологію так легко як порошок аспірину—сказав нещодавно Жан Рокто сприводу свого власного повороту в бік католицизму.

От чому філософські міркування французьких белетристів більш огидні ніж ті особисті скандальні «разоблачення» що вони їх роблять в своїх автобіографіях.

Блазень—під машкарою проповідника,—таке останнє слово письменницьких настроїв буржуазного Заходу.

А. ЛЕЙТЕС.

Основні роботи Держнаукметодкома та їхній дальший розвиток

Державний Науково-Методологічний Комітет, заснований лише в лютому 1925 року, є наймолодшою частиною Наркомосвіти.

Його утворено тоді, коли наші культурно-освітні установи почали переходити в нову стадію розвитку, а саме: від адміністративно-організаційних функцій до навчально-методичних, від форми до змісту.

До цього часу всі питання, як адміністративного, так і навчально-методичного характеру, вирішувались у колегіях главків. Після скасування колегій у главках та реорганізації главків на управління, негайно набирають великого значіння методкомісії в управліннях. Однак, методкоми в управліннях вели біжучу роботу, їх завантажували сотнями й тисячами вермішальних питань, їм ніколи було продумати до кінця навчально-методичних питань, ніколи було ув'язувати все в одне органічне ціле. Часто бувало так, що один навчальний план, ухвалений методом, суперечив другому. Зв'язку між окремими управліннями теж не було.

Тим часом життя давало вже себе знати і вимагало такої ув'язки між соціальним та

профосвітою, між профосвітою та політосвітою.

Коли ще рік-два тому можна було й треба було, щоб окремі частини освітньої системи розвивались і самовизначались окремо, коли споруджуваний будинок освіти стояв ще з ринштуннями, коли не можна було ще скріпити недобудованих, недороблених верхів, та частин будинку, то на шостому році будівництва наблизився той етап, коли окремі частини будинку треба було об'єднати в одне ціле.

Цей найважливіший процес не можна було залишати на волю стихії. Від цього злиття залежала доля всієї системи. При цьому злитті можна було забути про особливості частин, це вже слизький шлях повернення до старої системи.

При встановленні наступництва різних частин профосвіти, дуже легко можна було скопитися на шлях колишніх гімназій, що підготували до ВУЗ'ів. Такі тенденції й справді відродились.

Ми як найрішучіше заперечували проти старого наступництва, проти такої змишки,

що по суті є підміною радянської системи освітою буржуазною.

Де-хто вважав такі моменти за дрібниці, що свідчили лише про те, що люди мало розбиралися в цих питаннях.

Далі перед Наркомосвітою на весь зріст стало питання про якість нашої школи.

Це питання теж намагались спростити, але цього разу вже не робітники освіти, а стороння публіка, що судила про школу за старими зразками.

Коли, мовляв, у старій школі дешево навчали читати та писати, то давай цю стару учобу з її дисципліною та авторитарністю.

Але питання полягало не в цьому. Потрібно було не старої мертвої учоби, а потрібно було нової свідомої людини, що вміла б не тільки читати та писати, але й думати та активно діяти.

Комплексна система була не шкідливою видумкою; не гальмом, що стоїть на шляху учоби, навпаки, вона була єдиним марксистським методом навчання й виховання сучасного громадянина. Стару авторитарну учобу, продукт середньовіччя, треба було реформувати в її корінні, як би не лаiali якість нашої школи.

На цю операцію потрібно ще не один рік, але ця операція потрібна, хоча б школа і перебувала ще де-який час у хворобливому стані.

Приморські заповідники України

...ім, всім відомим, культурним природи України як «Чаплі» (кол. Фейна—Асканія Нова) існує великого господарства Радянської України велике значіння. Серед них значне займає надбережжя і острова Чорного Озівського морів.

птахів на островах Тендері, Джирил Гачі на деяких косах то-що, знищуються; яйця птахів десятками пудів повними човнами щорічно вивозяться на виробництво мила, годівлю свиней і т. інш. Поруч з цим на косах і лиманах йде хижацьке полювання.

В цілинному степу острова Чурюк наїшла собі притулок величезна колонія дроф. Але

На островах Тендер, Джирил Гач, Обіточенській косі й т. інш. знайшли собі притулок для перельотів та постійного перебування мільйони птахів. Навесні і головним чином восени, тут відпочивають перельотні птахи з більшої половини європейської частини нашого Союзу. Частина птахів і зовсім залишається тут на зимування. Навесні, під час кладки яєць земля буває цілком усеяна яйцями. Ще 5 липня 1922 року острова Джирил Гач, Тендер і Соліно-Озерна балка постановою ВУЦВК були приєднані до держзаповідника «Чаплі», але влітку 1922 року персонал «Чаплі» заарештований цілком своєю роботою до фактичного володіння островами не вступив. Все ж таки в липні 1922 року виїхала перша експедиція для обстеження цих островів. Виявилась загрозлива картина стану островів. Гніздовища

після сінокосів, гніздів'я дроф мало по малу знищуються. За повідомленням одного селянина, він сам зібрав під час сінокосу 70 штук яєць. Як-що додати до цього, що кладка дроф дає максимум 3 яйця і що в сінокосі брали участь де-кілька десятків селян, можна уявити собі яка кількість дроф була знищена під час сінокосів. Така ж доля спіткала і степового журавля і качку пеганку і куликів.

Найкраще дослідженим місцем Чорноморських островів є остров Джирил Гач. Фауна його значно багатша, ніж фауна Чурюка. На острові Джирил Гачі водяться зайці, лисиці. Але необережне полювання, а також присутність на острові пастухів з собаками, які масами ловили молодих зайців, значно зменшили їх кількість і експедиція 1925 року констатувала майже їх повне знищення. За словами члена експедиції співробітника «Чаплі» тов. Портенко, шум і гвалт від пташинних коло-

ній на острові Джирил-Гачі нагадує бурю. На чути голосів соотутників, а надзвичайна кількість птахів сполоханих експедицією піднімається в повітря, як хмара. Серед птахів Джирил-Гача зустрічаються у великій кількості: кулик, морська голубка, морський зуйок, крачки різних родів, чайки, шилодзьюка, грязовичка та інші. В 1922 році, коли їх спостерігала перша експедиція із «Чаплі» гніздів'я водних птахів було багато тисяч. 1925 року експедиція виявила наслідки хижацького господарства по Джирил-Гачі. Остров був майже порожній. Де-неде зустрічалася крачка і незначна кількість чайок. На другий день ранком, експедиція виявила, що затока біля північного берега була цілком вкрита стаями водних птахів. Далеко на схід весь краєвид був по-критий скрізь чорним покривалом... з птахів.

Та ж сама експедиція 1925 року обстежувала також і остров Тендер. Відділений від землі двома протоками Тендер уявляє собою вузьку і довгу (до 60 верст) косу, середня ширина якої 100 саж. Під час обстеження Тендера, експедиція бачила вздовж всього острова по його берегах зграї журавлів, чайок, крачок, куликів і т. інш. Зустрічалися також і групи рожевих пеліканів і лебідів-шепунів. Між іншим Тендер є єдине місце на узбережжі Чорного моря, де зустрічається рожевий пелікан і лебідь-шепун. Кожна зграя по приблизному підрахунку експедиції нараховувала 100—300 шт. птахів. Місцеві селяне розповідають, що в 1922 році не можна було ступити на землю, щоб не подавати пташинних яєць.

Болотистий береговий ґрунт островів Ягорлика і Довгого що до того ж позаростає комашем вкритий пташинними колоніями. Коли експедиція підійшла до берега Тендерівської затоки, стай птахів хмарами вкрили небо, а весь лиман був, немаче, снігом, вкритий лебедями. Як узбережжя Чорного моря, так і узбережжя Озівського, а зокрема Обіточенська коса відіграє значну роль в перельотах птахів. Через те, що море біля коси замерзає не кожний рік або замерзає на дуже короткий час,—Обіточенська коса є пункт, де зимують такі птахи, як лебеді, качки сірі крикові, галери, баклани, і інші. Крім того, на косі у великій кількості водяться зайці, лисиці, хорьок, ласки та інші. Раніш на косі зустрічалися дики кабани.

Необережне полювання, а також хижацьке грабування яєць на островах і узбережжях Чорного та Озівського морів, за останні роки набрало систематичного загрозливого розміру. Наслідком цього являється значне зменшення кількості птахів не лише на території вищезначених островів та узбережжя, але і в цілому

Не мало подібних суперечок стояло на порядку денному про вищу школу. Там, як і раніш, велась атака на наші технікуми; одні плутали їх з середньою школою, другі — з інститутськими факультетами.

Почали доводити зайвість стажувати для тих, що закінчують наші ВУЗи, говорили, що стажування не може прешепитися в нас, та що ним ми не можемо керувати.

Цілком природно, що найкомпетентнішим органом у всіх цих питаннях мусив бути Наркомос, що повинен був ввести всі ці тенденції та ухили в певне річниця.

Щоб скерувати будівництво освіти на цей новий етап і утворено було державний науково-методичний комітет, як орган планування Наркомосу в галузі навчально-методичній, в галузі тих спірних проблем, де перед кожною школою стоїть кілька шляхів і де через не треба вибрати.

Державний науковий методком повинен був стати на варті, застерігати від ухилів та небезпек, що так легко повстають на шляху будівництва соціалістичної школи. Він мусив стати консультантом не тільки для Управління Наркомосу, але й для кожного вчителя, для кожної школи в країні. Його консультації—не випадкові рецепти, а розв'язання кординальних питань соціалістичного будівництва нашої школи.

Така почесна і разом з тим відповідальна роль припала на долю ДНМК уже з перших днів його існування.

Які б тяжкі ці завдання не були, ДНМК повинен був їх розв'язувати. Двохрічний досвід показує, що тяжкі проблеми будівництва, де ми не маємо ще ніякої встановленої теорії, розв'язуються в процесі роботи.

Де-кому дуже хотілося б форсувати цю роботу, але це було б лише паперовою роботою.

Школа зростає і удосконалюється; треба лише щоб вона йшла соціалістичним шляхом, щоб в цьому їй допомагали.

І в цьому відношенні ДНМК приходив на допомогу.

В 1925 р. почалися розробити і видати навчальні програми—порадника для шкіл Соцвиху першого концентру. Опублікування цього порадника було значним кроком вперед в організації шкільного процесу. Комплексні програми першого концентру відкрили шлях до складання підручників та порадишків.

По величезну роботу в справі складання підручників було начорно пророблено в 1925—26 навчальному році і в минулому 1927 р. її було детально перевірено.

Виявилось, що наші підручники Соцвиху були не досить задовольняючі; над ними, за вказівками ДНМК, переведено було капітальний ремонт.

Після такого ремонту навчальна література соцвиху посиляється знов на перевірку в шкільну лабораторію і безперечно частина її може бути стабілізована на низку років.

В 1926 р. під керівництвом ДНМК по секції Соцвиху було підготовлено і опубліковано програми для другого концентру для соцвиху і таким чином покладено початок стабілізації та впорядкування педагогічного процесу в старшому концентрі. Як би критично не ставились до цих програм, все ж вони є оптимумом наших можливостей. Виправляти їх, вносити корективи—це вже річ не тяжка.

Програми другого концентру знову відкрили можливості до складання підручників та порадишків. Нині провадиться активна робота над складанням їх. Частина вже друкується, частина вийде пізніше.

Дальшу роботу 1926—27 навчального року в ДНМК було скеровано головним чином на професвіту.

Сюди слід віднести:

1) Розроблення і опублікування стабільних навчальних планів з детальними пояснювальними записками для всіх типів професійних шкіл;

2) Розроблення й опублікування цілевих установок та кваліфікацій, що їх дають навчальні етапи професвіту;

європейській частині Союзу Радянських Республік. Звідси, питання про охорону цих, надзвичайно важливих для народного господарства Республік—перельотних станцій для птахів, частина яких одночасно є і місцем зимування для них, це питання з кожним днем набуває особливої ваги. Утворений в 1926 році Всеукраїнський Комітет по охороні природи вживав яких можливо було заходів, що до охорони островів і узбережжів, але цього не було досить. Щоб остаточно припинити полювання на птахів і грабування яєць, необхідно

було, як можна швидше, оголосити острова й узбережжя вищезгаданих морей державними заповідниками. І зараз, ми можемо з глибоким задоволенням констатувати, що на 10 роковини Жовтня охорона природи на Україні має велике досягнення. Постановою РНК УСРР від 14 липня ц. р. («Вісті» 29-VII—27 р.) узбережжя і острова Чорного та Азовського морей, зв'язуючи на їх велике значіння для народного господарства, оголошені за Державний заповідник. Це дійсно подарунок до 10 роковин Жовтня!

В. ЗАЙЧЕНКО.

По музеях України

МУЗЕЙНА ЗБІРКА ПОТОЦЬКОГО.

Україна збагатилася новим цінним культурним придбанням—до Києва недавно перевезено з Ленінграду велику музейну збірку Потоцького. Потоцький відомий збирач пам'яток старовини з життя України. Протягом 40 років з дня в день, він знаходив, як у нас, так і за кордоном, музейні раритети і збирав їх. Хоча збірка належала приватній особі, радянська влада всіляко допомагала Потоцькому в зберіганні цінних музейних скарбів. Отже нічого зі збірки не пропало і вся вона в цілому зберігалася. Це зайвий раз свідчить про те, з якою увагою ставиться радянська влада до культурних цінностей і розбиває інстанції ворогів про те, що у нас загинули всі музеї, та що їх експонати розкрадені.

Свою збірку Потоцький подарував Україні. Його залишили директором нового музею, що у нього переховується збірка Потоцького. Під музей одведено великий 2-х поверховий будинок в Київській колонії Лаврі. Тепер цей будинок ремонтують і незабаром в ньому буде відкрито музей для всіх.

В музейній збірці Потоцького є велика колекція меблів, картин, цінних гравюр, порцеляни та велика бібліотека Українців. В колекції меблів зібрані експонати за період з XV до XIX сторіччя. Колекція порцеляни складається з річей Межигірської фабрики,

що відбивають українське життя аж до нашого часу. Так само, в збірці є великий саксонський сервіз на кілька десятків осіб, причому на кожну особу приходить до 50 штук різного посуду.

Картин в збірці Потоцького біля 350 (олія, акварель та фотографії)—переважно майстри XIX сторіччя: Трутовський, Шебуєв, Шуваєв, Шарлемань, Мазуровський, Володимирів, Каразін, Маковський та Самокиш. Картини переважно батального характеру, з них багато з японської війни.

В збірці є 14.000 гравюр, літографій та репродукцій. Серед них надзвичайно цінне видання Основи «Живописная Украина»—50 офортів Жемчужникова.

Надзвичайно цікава в збірці бібліотека. Потоцький зібрав понад 17.000 томів різних книжок, що так або інакше торкаються своїм змістом України. Книжки від XVI до XX сторіччя. В бібліотеці є понад 40 різних видань Шевченкових кобзарів. Є також книжки з автографами Шевченка. Між іншим, в бібліотеці є книжка «Естетика» Лібєрті, що її Шевченко возив з собою у заслання. Надзвичайно цікавий в збірці архів Потоцьких, починаючи з 1700 року. В цьому архіві є багато матеріалів про життя та побут України, бо Потоцькі брали активну участь у політичному житті нашої країни і про все

Малярство і скульптура роковин Жовтня

Союзним урядом було асигновано на придбання художніх творів до 10-х роковин революції 180 тис. крб. Перше, що його поклав Раднарком на комісію мовленнях і придбання художніх творів, раз можна вважати закінченим. В цілому ж художників набуто картини і скульптури на революційні теми. Твори ці є зразками високого художнього досягнення. Так, придбані картини у художників Петрова-Водкина, Кончаловського, Архипова, Кузнецова, Бродського, Кравченка, Штернберга і інш. Кілька робіт куплено у молодих художників.

Однак, ці закупки є найменшою часткою в загальній роботі комісії. Головна частина грошей, відпущених Раднаркомом, призначалася для художніх замовлень на теми, зв'язані з 10-ми роковинами Жовтневої революції. Загальна кількість художників, яким дано замовлення, доходить до 120—малює, скульпторів і графіків. До роботи комісії притягнуто всі художні групи «ОСТ», «АХРР», «Чотири мистецтва», т-во скульпторів кол. «Бубновий валет».

Художник Кузнецов пише картину «Жовтневі свята на радянському сході». Петров-Водкин—«Жовтнева демонстрація», Штернберг—«Робітник на селянських зборах» і Фальк—«Засідання сільради».

Монументальні скульптурні роботи виконуються Матвеевим, що працював над групою «Жовтнева революція», Меркуров працює над композицією «Робітники несуть тіло Ілліча» і інш.

Спеціальну увагу комісія присвятила роботам молоді. Зараз уже більшість художників подало на затвердження комісії ескизи замовлених творів. Здача готових робіт буде провадитись в кінці вересня і на початку жовтня.

Відкриття виставки має відбутись після Жовтневих свят у середині листопада.

робили детальні записи. В архіві є різні похвальні грамоти, універсали, акти на землю, родословні, то-що. З прибуттям цієї збірки Київ має багато цікавих матеріалів, що потребують дослідження. Цю роботу вже й почато силами УАН.

Б. Сім.

3) Розроблення і встановлення порядку проходження практики та стажування по кожному типові установ профосвіти і

4) Розроблення й опублікування навчальних програм усіх ступнів профосвіти: по ФЗУ, профшколах та вузах—по всіх дисциплінах суспільствознавства (економгеографії, політекономії, економполітиці, історії класової боротьби з історією партії, історичного матеріалізму та основ радянського права і будівництва).

Нині всі ці роботи закінчено. Профосвіта зробила значний крок вперед.

Програми з суспільствознавства дадуть змогу авторам-викладачам розгорнути роботу в справі складання підручників із суспільствознавства, пристосованих до потреб наших шкіл профосвіти.

Опубліковані стабільні навчальні плани профшкіл встановлюють остаточно 3-х річний курс навчання в наших профшколах.

Тут було не мало суперечок та дискусій. Одні заперечували колишній двохрітний курс навчання, то-то теорію 9-тирічки, (разом з 7-мірічкою совиху), беручи до уваги лише одну мету—підготовку кваліфікованої сили для народного господарства. Але ДНМК твердо стояв на 3-х річному курсі навчання, маючи на меті подвійне завдання кожної профшколи—давати не тільки кваліфікацію для

трудового життя, але й змогу вступати до вузів.

3-х річний курс—це мінімум, протягом якого можна впоратися з усім матеріалом, потрібним для вивчення в середній школі.

Таким чином під наші вузи нині підводиться основа з 10-ти річного курсу навчання, що безперечно, поліпшить кадри тих, що вступають до вузів.

В нових навчальних планах цілком ясно самовизначились також сільсько-господарські школи, два варіанти їх: с.-г. господарські школи інтегральні і професійні.

Таким чином окреслено середню школу на селі, що через неї лежить шлях для селянських підлітків до кваліфікованого трудового життя на селі та до вузів.

Вперше розроблено і публікується також навчальні плани та пояснення до них по художній та музичній освіті для профшкіл, технікумів та інститутів.

Тут є чимало спірних моментів.

Однак, ДНМК вирішив стати на певні позиції, щоб дати змогу самим школам внести корективи.

Питання про ціліві установи навчальних закладів профосвіти України, порушувалося не раз, починаючи вже з 1921 р.

В роботі ДНМК це питання поставлено лише як передумову, як обґрунтування другого,

детальнішого питання, питання про ті кваліфікації, що їх повинні давати школи профосвіти.

Опублікована номенклатура безперечно уточнює багато спірних питань, але ж вона ще не остаточно.

Професії та кваліфікації на нашому трудовому фронті потребують ґрунтовного вивчення й аналізу. Цього ми ще не маємо.

Всю номенклатуру наших трудових процесів складено кустарно, емпірично. Це одне. Крім того, фактичний стан праці на наших заводах та фабриках—це стан відмірання праці, це історія.

Для організації шкіл профосвіти треба взяти до уваги ті професії, ті кваліфікації, ті диференціації, що ми матимемо через 10 років. Ми повинні вивчати трансформацію трудових процесів, сполучену з реконструкцією нашого народного господарства. Реконструкція підприємства означає не тільки реконструкцію знарядь, але й трудових процесів, а реконструктори мусять бути навчальні заклади—наші профшколи, технікуми та інститути.

Тому, питання про вивчення трудової констукції та реконструкції стоїть перед ДНМК та перед нашим Інститутом Педагогіки, як чергове завдання. Розв'язавши його ми розв'яжемо також і завдання про правильність

De musika in Germania

(ЛИСТ ПЕРШИЙ).

получити разом з культурною цінністю і певні комерційні вигоди — таке основне завдання тих численних виставок, що їх Німеччина в цьому році (та й раніш) організовувала. По-перше, демонстрації виробів, продукції різних фірм, а навколо багате тло з річей музейної і взагалі високої культурної цінності.

Така тенденція чується і в міжнародній виставці у Франкфурті на Майні. З ранку до вечора, щодня тричі на день кращі органісти Німеччини і Франкфурта дають концерти на органи в окремій Гайди-залі з тим, щоб популяризувати фабрику органів. Двічі в день демонструються в спеціальній кіно-кімнаті кіно-сеанси: «Виробництво рояля» плюс яка небудь весела картина (вхід вільний), щоби лише популяризувати фірму Бехштейна. Цілий день без перестанку звучить механізована дзвінниця: грають дзвони різних мелодій з класиків, щоби нагадали що існує велике виробництво дзвонів «Уосо». Спеціальна ізолювана кімната (вхід вільний) де безперестанку грають прекрасні речі і в прекрасних записах першорядних піаністів та органістів механічні роялі і органи фірм Vegl'a (вхід вільний), виконання таке бездоганне, що не треба йти на концерти живих артистів. Це для того, щоб демонструвати фірму Vegl'a. Цілі відділи, як приміром історія розвитку інструментів від часів середньовіччя і до нині, що розташовано в 12 великих кімнатах, і яка дійсно повно ілюструє процес розвитку інструментів, обладнована і низкою великих торговельних фірм, антикварів, фабрик меблів, струментів то-що — назви яких зараз же під реєстрами експонатів — підписані.

А поруч з цим — десятки кімнат, в яких зібрано музичні експонати величезної куль-

турної ваги, куди кращі музеї Європи (Берлінський, Брюссельський, Будапештський, Франкфуртський) послали кращі свої цінності, в яких різні країни розташували свої музичні реліквії, свої музичні досягнення. А в Opern-haus'i, Sebastian-Bach-залі, Beethoven-залі, Mozart-залі, Schumann-театрі — демонстрація живої музики, що доповнює загальну музично-культурну картину виставки.

Правда, кінчається концерт, і публіку непомітно для неї скеровують не на вулицю а в т. зв. Vergnugungspark (Парк забав), де поруч з блискуче освітленими ресторанами, кафе з оркестрами духової музики, негрськими капелами, танками, ви можете проїхатися на вагонетці з штучної гори, поїздити на електричній каруселі, на живих конях в іподромі, на штучних хвилях, попробувати щастя в різних лотереях, покуштувати ласощів за 10 пфенігів з різних автоматів, взагалі трохи посяяти грошей. І ввечері (концерти кінчаються в 10 год. вечора, щоби був час одвідати цей парк забав!) тут повно повнісінько. І не думайте, що тут лише для кишені буржуа — ні тут досить дешево, «все рахується на пфеніги» 1 пф. — 1/2 коп.).

Таке загальне обличчя франкфуртської музичної виставки. Організатори її виявили великий організаційний хист, щоби високо піднести стій м. Франкфурта, щоби довести, що це місто є не аби який культурний центр Німеччини. Вже на Anhalter Bahnhof-залізнична станція у Берліні, відкля їдуть до Франкфурту (ви бачите великі плакати виставки з маскою Бетховена і написом: Musik im Leven der Völker (музика в житті народів — гасло виставки). В кожному купе, кожного потяга, що до Франкфурту їде, висить такий же плакат, а на франк-

фуртському вокзалі цей же плакат тільки в кілька сажнів площини спускається з під стелі і мимоволі нагадує пасажирам проте свято культурне, що у Франкфурті відбувається. Вся площа перед дворцем прикрашена прапорцями всіх держав світу (між ними висить і наш), і по всій вулиці Republika Strasse що веде до виставки, поставлено такі ж прапори. Головний фасад виставки також розмальовано національними кольорами і серед них, як певні символи майбутнього шляху культури — ліворуч і праворуч од виходу — олімпією червоного Сходу: прапор СРСР і прапор нової Туреччини. (півмісяць на червоному тлі).

Спеціальне Press-Büro з любезним Herr Pfäifer'ом на чолі, дає вам потрібний інформаційний матеріал, відомості про виставку. Завданням Прес-бюро — популяризувати виставку у пресі всього світу. Тут же представництва різних торговельних фірм, житлове бюро, що дає вам адреси кімнат у приватних будинках (теж заробіток для Франкфуртців), дирекції виставки і низки інших потрібних установ — аж до голярні і до крамниці з красивими виставки, включно.

Але загальне знайомство з експонатами виставки доводить, що назва її «Інтернаціональна Музвиставка» не зовсім відповідає дійсності. Що-до репрезентації всесвітньої музкультури, то в частині етнографічній (матеріальні пам'ятники музкультури) — Франкфуртська виставка — є міжнародна, але в частині репрезентації сучасної світової музики — ні. Зовсім не репрезентовані: Англія з її Домініонами, Америка, Японія, колонія у Африці то-що. Це по-перше є виставка європейська (бо німецька музкультура показана майже вичерпно), а по-друге — європейського масштабу. Треба також зазначити, що в розумінні складу, повноти й характеру експонатів різні європейські країни репрезентовані по різному, Але про це іншим разом.

П. КОЗИЦЬКИЙ.

Herzenberg b. Frankfurt a/M.
10VIII 27 p.

цілевих установок наших шкіл. Цілеві установки їх проєктовано в усякім разі не на сьогоднішній день, тоб-то, не наше минуле, а на наше майбутнє.

Чимало балачок викликає питання про практику та стаж. Є дуже багато охочих до того, щоб ліквідувати це «непорозуміння» цілком, або принаймні передати стажуванню від Наркомосвіти до відання господарників, не вважати його за етап до підвищення кваліфікації, тоб-то, поховати стажування по першому розряду.

ДНМК вважав за свій обов'язок ґрунтовно вивчити це питання і прийшов до таких висновків:

1) Теоретичне обґрунтування практиканства та стажування навряд чи можна заперечити: практика — це вивчення окремих елементів (аналіза) виробництва, стажування — це синтез виробництва.

2) Практична реалізація практиканства і стажування переводиться надзвичайно кепсько.

Ще й досі не взято на облік кількості місць в нашому народному господарстві для практикантів та стажорів.

І досі ще не включено до відповідних бюджетів асигнування на утримання практикантів та стажорів. І досі на практику та стаж посилають механічно, з записанням, без на-

лежної перевірки тих місць, куди надсилають практикантів та стажорів. І досі практиканством та стажем не керують, навпаки, практикантів та стажорів вважають за обузу.

3) Не зважаючи на убивче-недбале переведення цієї справи і на явне дискредитування практики та стажу, все ж практиканство та стаж поволі переводиться в життя. Зріст задоволення практикантів та стажорів за останні 3 роки відбувався в середньому так: 15%, 35%, 65%.

Ураховуючи особливості кожного типу вузів, ДНМК розробив строки та порядок переведення практики та стажу, при чім кваліфікаційна (дипломна) робота дається на останньому курсі і її можна виконувати як до стажу, так і сполучати з відбуванням стажу.

Історія переведення практики та стажу в систему освіти — це яскравий приклад того, з якими величезними труднощами проходить реформа школи, як наша відстала дійсність а також наше консервативне господарство минають ошір усяким новинам.

З якими величезними труднощами ми 5—6 років тому послали і намагались закріпити в наших вузах робітників та селян, а тепер виявляється, що не меншої праці доводиться прикласти, щоб просунути цих же самих робітників та селян далі, з вузів на виробництво. Опір нашого старого побуту просто дивовижний.

Багато хто одверто аргументує тим, що, мовляв, стажу не було за передреволюційного часу. Але хіба наша передреволюційна вища школа заслуговує на наслідування? Вона ж і улавила тим, що була відірвана від виробництва.

В роботі ДНМК величезний інтерес викликала уніфікація педагогічних дисциплін у педвузах. Це питання розроблялося в інститутах педагогіки та психо-неврологічному, а також обговорювалось на пленумі ДНМК. В центрі уваги стояло питання про те, що класти в основу педагогічних дисциплін — «психологію», чи рефлексологію, на чому ґрунтувати науку про поведінку людини — на «психології» чи на вивченні діяльності нервової системи, орудувати старими психологічними термінами чи відмовитися від них? Навколо цих питань точився бій.

Пленум ДНМК став на бік рефлексологістів і встановив такі педагогічні дисципліни для українських педвузів: 1) наука про поведінку людини, 2) педологія, 3) історія педагогіки та народної освіти, 4) система радянської освіти, 5) педагогіка колектива, 6) педагогіка особи, 7) педагогіка виміру, 8) дидактика, 9) методика спец. галузей роботи, 10) організація освітніх установ.

На основі цього плану приступлено до розроблення програм що їх повинно підгото-

Бібліографія

КОНРАД БЕРКОВІЧІ. ІЛІАНА. Переклад з англійськ. О. Бургардта. Книгоспітка 1927 р. Харків стор. 129, ц. 70 коп.

На книжковому ринкові все частіше з'являються переклади на українську мову закордонних авторів. Вже зараз наші видавництва як державні, так і кооперативні та приватні видали де-що цікавого з закордонної літератури. Навіть розпочали видавати й повні збірки творів деяких письменників в перекладі на українську мову. І вже зайве буде вихвалити видавництво тільки за те, що воно видає закордонних авторів. Це вже явище для нас звичайне. Тепер треба тільки уважно поставитися до того, що видають наші видавництва з закордонної літератури. І треба з задоволенням визнати, що навряд чи назвеш одну-дві книжки зі всіх виданих перекладів, що попали на ринок випадково, або були недбало зроблені.

Це одно з досягнень наших видавництв. Бо якраз руські книгарні завалені горами перекладної закордонної бульварної макулатури, особливо виданої руськими приватними видавництвами. До того ж і переклади цих книжок здебільшого зроблені халтурно.

Перед нами ще одна книжка, видана «Книгоспілкою» з серії закордонної літератури. Це — збірка оповідань Конрада Берковічі. І треба привітати видавництво, що воно знайомить нашого читача з цим цікавим письменником виходцем з Румунії.

В збірці шість оповідань, вдало підібраних в одну серію. Це оповідання про дужих дітей, дітей степів — циган, добруджських гірських румунів та татар, що живуть на терені Румунії. Це оповідання про людей, що їх торкнулась культура, людей дужих своєю стихійною силою.

Автор зумів розповісти спокійно, епічно, як румунські жандарі без суду, без розбору справляють ціле татарське село, винних лише в тому, що вони напівдикунки, що вони машину вважають за свого ворога («Чужий»).

Перед очима у читача довго стоятиме спритний талановитий стихійний циган Най, що сам спалив свою хату з великими скарбами. Спалив для того, щоб розбити підозріле недовір'я татар до себе, коли румунські жандарі спалили все село, а його хату залишили, бо йому подобалася машина, бо він любить справжню роботу.

«Залишившись на самоті він вилив карасін із лампи, лампи єдиної на все село. Кара-Мурат, облив дивани, різнобарвні шовкові по-

вити уже до майбутнього 1928—29 навчального року. Цю роботу повинно виконати як найуважливіше, щоб покласти край тій різноманітності, що спостерігається нині по наших підвузах.

Які ж чергові завдання та роботи стоять нині перед ДНМК?

В 1927—28 навчальному році мають бути розроблені і опубліковані такі роботи:

1) Навчальні плани та програми української мови та літератури для всіх ступнів нашої школи.

Викладання української мови та літератури в наших 7-мирічках та профшколах поставлено незадовольняюче. Тут панує різноманітність і невисока питома вага. Культура та дисципліна мови за роки реорганізації нашої школи дуже занепадає. Ми намагались звільнитись від словесності старих гімназій, але ми не повинні відмовитися від підготовки молодого покоління в такій мірі, щоб воно цілком володіло мовою.

Разом з тим викладання мови та літератури має бути органічно ув'язано з викладанням суспільствознавства, чого ми ще не маємо. Всі ці моменти мають бути пророблені і пропущені через конференцію викладачів мови та літератури.

Внаслідок такої роботи відкрито буде також шлях до складання відповідних підручників та порадишків.

Журнали на Радянській Україні

(Закінчення).

Виросли нові кадри робітників пера, що постійно віддаються праці при періодиці. Письменники, літератори, поети, митці, історики чи медики, інженери, соціологи, філософи, педагоги, всі вони вміщують результати своїх лабораторійних дослідів у спеціальних журналах. У радянській пресі й журналах, побіч партійних робітників, працюють безпартійні вчені й журналісти.

Дуже далеко завело б нас також, коли б ми заглибилися в гущу співробітників таких журналів, як «Шлях Освіти», «Радянська» чи «Робітнича Освіта». Досить переглянути список авторів і ми побачимо, що в органах шкільництва беруть участь не тільки відповідальні керівники на полі педагогії, але співробітничать там учителі з найдаальших закутків Радянської України.

Особливу вагу мають видавництва для молоді. Й тут вся праця йде в напрямі зацікавлення освітою найширших мас юнаків і дітей. Газета «На зміну» має по всій Україні 2300 кореспондентів, «Юний Ленінець» — 1100 дописувачів-дітей.

На сторінках нашої періодици ведеться й жава полеміка по питаннях нашого господарчого й культурного будівництва.

душки, зірвав фіранки, важкі дамаські каміни, бухарські й циганські килими і склавши з них високі купи, розкидав їх по диванах.

«Він чиркнув сірником, підніс його до шовкових торочок якогось дивану». («Чужий» стор. 86).

Дужий в своїх надзвичайних стихійних музичних здібностях Мітика (Іліана) та інші герої оповідань Берковічі.

Всі оповідання читачи з охотою і задоволенням. До того ж і переклад О. Бургардта досконалий. Взагалі О. Бургардт зараз один чи не з найкращих перекладачів з закордонних мов. Його переклади всі зроблено сумлінно і з знанням своєї справи.

ЮР. МАРИК.

І хіба плечима приходиться зди- коли бачиш, як контрреволюційна емі- в послугах у світових капіталістичних бізнесів — підносить новий агітаційний трюк за «пригноблення свободи слова» та «жорстокої цензури на Радянській Україні й СРСР».

Ці наймити фашизму хотять засинати піском очі, лементуючи про утиск цензури в Радянській Україні. Нагадаймо що робиться з вільною наукою в буржуазній Європі. Поминувши, що буржуазія в Європі нищить всю комуністичну пресу й журнали, хоч би в такій Австрії за часів ще всемогутньої влади Бавера, Зайца й Реннера викинули з університету дослідувача соціології Грінберга, що в своїх дослідях й журнальних працях дійшов до комунізму. В цьому ж віденському університеті фашистсько-буржуазна молодь раз-у-раз ставить перепони навіть с-декові Максові, Адлерові та домагається вигнання навіть всіх ліберально-буржуазних професорів.

Еміграційні слуги міжнародного капіталу брешуть про цензурний утиск Радянських Республік, і радісно приплескують, коли польський фашизм розгромлює кожний постуновий журнал у Польщі, Чехословаччині та Угорщині. Як виглядає свобода думки в буржуазних краях Європи, доказом цього є цитування всієї польської буржуазії проти Жеромського за його «Провесну», або травля гакатистами у Німеччині Айпштайна за його теорію відностості, прогнання Муссоліні і переслідування, навіть, демократичних вчених і таких журналістів як Нітті. Або зразком буржуазної культурності є погром румунських бояр і фашистів в університетах в Яссах, Бухаресті й Чернівцях. Яскравий зразок вільності науки й друку серед буржуазії є голосний процес в Америці проти

2) Плани і програми виробничого навчання. Ці питання нині вивчаються в інституті педагогії на місцях. З ними сполучена також проблема ув'язки теоретичного навчання з виробничою працею. Цього кардинального питання ще не розв'язано нашою радянською школою, але його повинно розв'язати за всяку ціну, бо без цього трудового школа не може бути реалізована.

3) Бібліотечна справа потребує вже ґрунтовного вивчення і установки.

Ми маємо бібліотеки по всіх галузях освіти: соцвиху, профосвіти, політосвіти та головноуки. По всіх лініях є свої властивості а в цілому — розлад.

Ми маємо бібліотеки-велетні, що ведуть величезну роботу, пропускають десятки тисяч читачів; але одночасно, ми маємо й академічні бібліотеки з надзвичайно обмеженою діяльністю, де кількість відвідувачів дуже невелика. Ці бібліотеки не поповнюються сучасною літературою і їм загрожує небезпека стати бібліотечними кладовищами. Треба дати напрямок діяльності тих і інших.

Бібліотечна справа, як система в освіті, ще не розроблена, ціліві установки бібліотек, обсяг і методи роботи їх потребують розгляду. ДНМК ставить це питання на порядку денний.

4) Музейну справу недавно об'єднало в Головнауці, але спірні питання її лишилися відкритими.

Безлічна кількість (83) музеїв потребує як загальної, так і окремих цілевих установок.

Треба визначити міру і обсяг політосвітної роботи, з одного боку, і науково-організаційної роботи, з другого, а також знайти синтез обох, як єдиного процесу. Методи музейної роботи повинні змінити, їх слід ув'язати з життям. Це безперечно. Намічена конференція музейних робітників мусить підсумувати досвід радянської музейної справи і встановити методи дальшої роботи.

5) На порядку денному стоять питання про виявлення і закріплення с.-господарського ухилу на селі та індустріального ухилу в місті в наших школах соцвиху.

Тому, ДНМК мусить опрацювати і випустити програму для агрономізованих семирічок і для шкіл селянської молоді, як варіанти с.-г. ухилу та навчальні плани і програми для фабрично-заводських 7-мирічок, теж як варіанти індустріального ухилу нашої 7-мирічки. Фабрично-заводська семирічка це не є окремий тип трудової школи, а лише школа, де трудові прописи буде найкраще виявлено і ув'язано з учобою. Що ж до програм шкіл

наважився говорити й писати про Дарвіна.

Превелику лютість і злобу усієї реакції проти революції та всякої еміграції мають спільний ґрунт і спільну мову на Радянській Україні партійні і безпартійні академики, професори, письменники й літератори стають до творчої роботи над закріпленням міці пролетарської нової держави та її влади трудящих.

Тут цензори, взаємним контролем й критиками є ті творці нового життя, цензуру тут сповняють у кожній галузі, а зокрема в журналістиці й письменстві самі її співробітники, виходячи з потреб широких народних мас.

На полі радянського письменства бачимо в літературних журналах Радянської України побіч старших вироблених літераторів більше або менше вдалі поезії й твори різних нових письменників. Але всі твори і сюжети направлені на рельси служби пролетарським масам. А письменство буржуазної Європи? Крім малої горстки письменників і поетів у буржуазних журналах подають всі прочі таку духову страву, що питаєш кому вона потрібна. Ця література, ці повелі та сумішка апотеози юнкерства, монархізму, з міщанським й буржуазним побутом. Є це доказ хаосу, занепаду й пережиття буржуазного письменства з кожної стрічки пробивається острах перед революційними струями.

Журнали на Радянській Україні є образом живчика бурхливого життя, що широко розлилося по Україні. Коли зірвалися всі плізи й забори, що спинали й стримували біг рвучої ріки.

Коли в капіталістичних державах під ударами фашизму ку-калю-клянів і понів задихаються й затихають усі вільнотні й поступові змагання на полі шкільництва, то розмах, ударна сила, співпраця всіх чинників науки і партії на Радянській Україні довела до цього, що на протязі декілька років вигнано з народної й вищої школи не тільки старі підручники й книжки, але й сліду не осталося по всій чиновничо-царській

системі Победоносцева й Каткова та по буржуазно-поміщицьким вихованню дітей в дусі покори й рабства перед всяким панством.

В технічний постановці журнальної справи практика показала доцільність Сектору Періодичних видань. Зосередження журналів у цій установі виявляє позитивні результати. На місце 27 апаратів для кожного журналу один адміністративний орган для усіх цих видавництв.

Через це редакції звільнившись від технічного тягару, працюють над поліпшенням видавництва. Немає відрізаних редакцій. Редактори журналів приймають участь систематично в нарадах в справі ударних кампаній, як святкування 10-тиріччя Жовтня, чи в справі відповідних партійних постанов або календарного плану журналів.

Зв'язок з закордоном ліпше налагоджується й використовується при спільних зусиллях. Встановлено під проводом співробітників «Шляху Освіти» орган культурного зв'язку з чужими видавництвами. Для потреб редакцій є бібліотека закордонних журналів на різних мовах.

Робота Сектору Періодичних видань з кожним днем поліпшується. На перших часах тяжких перипетій, по покінченні труднощів з шуканням читача й при збільшенні кількості журналів змінився й характер Періодсектору. Його апарат пристосовувався до характеру журналу. Журнал займає посереднє місце між книжкою й газетою й коли книжка може лежати у крамницях і де-кілька років, то журнал—це огляд і хроніка на злободенні потреби дня. На складі його не можна тримати ані хвилини. По місяцеві він до деякої міри втрачає свою актуальну вартість. Ці впливи журнального ринку присвоїв собі Періодсектор. Докладається всіх зусиль, щоб кожний примірник доходив акуратно до рук читача. Касується всі давні склади. Росповсюдження й набування нових читачів відбувається через Комісіонерів за відсотковою розплатою. Між продавцями й комісіонерами Періодсектору знаходиться й багато селян, що поширюють літературу по селах у своїх

околицях. Вживається всіх заходів, щоб здобути масового і індивідуального передплатника.

Причина дефіцитів, що їх таки має ДВУ на періодиці полягає в кількості розповсюдження, в тиражах журналів, на їх роздрібній ціні й на виробничій вартості. Треба взяти ще під увагу, що нові журнали вимагають довшого часу поки збільшиться кількість їхніх передплатників.

Що до тиражів, то в порівнянні до числа населення України, кількість читачів журналів ще мала і не охоплює усієї гущі громадянства. Що правда тираж таких журналів як «Шлях Освіти» (6000), або «Радянська Освіта» (18.000) ледве, чи багато збільшиться. Ці журнали передплатують шкільні установи й учителі і тут передплатницькі можливості майже вичерпані.

Але такі журнали як «Більшовик України», «Червоний Шлях» (3000 передплатників) або популяризатор науки «Знання», чи дитячі видання ще мають великі можливості збільшити свій тираж. Треба взяти на увагу, що всі журнали йдуть до бібліотек, клубів, освітніх товариств, кооперативів, до сельбудів, хат-читалень, комсомольських організацій, до дитячих шкіл і юнацьких спілок. Один журнал переходить і через десять—двадцять рук. Але 2½ мільйони чисел, що їх випускає річно Періодсектор, це ще слабе заспокоєння культурних вимог Радянської України. На 500.000 українських дітей 27.000 «На Зміну», 5.000 «Червоних Квітів» чи 10.000 «Юного Ленінця», це ще не дуже хороший приклад праці серед дітей й юнацької молоді. Одною з причин недостатнього масового продажу журналів на Україні стають високі їх ціни. Мало який службовець чи робітник може набути журнал за 1 грб. 60 коп., або рідко може селянин купити «Знання» при ціні 30 коп.; всі парікають теж на високі ціни дитячих журналів. Але з ціною—трудна справа. Журнали, що виходять у Москві, або Ленінграді, теж дорогі, навіть дорожчі від українських журналів,

селянської молоді, то тут ми маємо справу з допоміжною школою для перерістків; безперечно ці програми повинні відрізнитися від старшого концентру семирічок, де ми маємо справу з молодшим віком, що пройшов школу 4-хрічку і фастично вчиться далі.

6) З порядку денного ДНМК, звичайно, не може зійти таке кардинальне питання, як підготовка навчальної літератури. Притягнення до роботи авторських сил, організація кадрів відповідальних рецензентів, розроблення питань бібліографії учбової літератури та вивчення досвіду заведення підручників в наші школи—це лише частина цього великого діла.

Питання уніфікації підручників, розроблене в першій своїй стадії ще в минулому році, має бути розвинене вже в його практичному пристосованні при складанні видавничих планів.

Надходить також час стабілізувати той чи інший підручник встановити стандарти підручників, типових для кожної школи.

Утворення навчальної літератури мусить супроводитись утворенням літератури для шкільних бібліотек—для вчителів і для учнів, а також літератури для дітей.

У всіх цих питаннях ДНМК повинен виявити належну активність і компетентність,

7) Нарешті розвиток нашої школи, зміцнення її матеріальної бази висуває вже питання про нормальні шкільні будинки, про нормальне устаткування та навчальне приладдя. Кабінети та лабораторії сучасної трудової школи не можуть бути подібними до своїх попередників,—славетних гімназій та інших шкіл.

Потрібні нові, сучасні зразки, нові норми, нові стандарти, що мають вироблятися на спеціальних підприємствах для виготовлення навчальних приладів.

Організацію таких підприємств вже накреслено і її можливо, буде реалізовано ще в наступному році.

8) Намічене в минулому році виборочне обслідування, вірніше, вивчення педагогічного процесу низки шкіл на місцях членами ДНМК не могло бути здійснене, через брак коштів.

А тим часом справа ця дуже важлива. Ми справжньої школи, такої як вона є, як слід ще не знаємо. Наші інспекторські обслідування дуже поверхові й малопішні. Потрібне справжнє вивчення школи, потрібні точні висновки з спостережень.

Потрібні точні виміри, без цього педагогічна наука не буде наукою.

Центральна комісія НОН'а при ДНМК про-

робила вже значну роботу, але це тільки початок. Виміри треба провадити далі.

До обслідування та вивчення наших шкіл та політстанов слід притягати всіх членів пленума ДНМК, інститут педагогіки та педагогічні ставії на місцях. Повинно також більш розвинути збирання досвіду місць через окружні учмедкоми та через методкорів. Не досить розвинена також навчально-методична діяльність наших педвузів, що повинні стати могутніми організаціями, реконструкторами нашого педагогічного процесу не лише серед свого студентства, але й низового вчителства.

Тут не місце зупинятися на дрібніших питаннях, що їх повстає сотні і тисячі і їх розв'язують секції ДНМК в Управліннях.

Ця сила питань ще й досі переобтяжує наші секції і не дає їм змоги повнотою віддатися плановій роботі. З докладів науцпедкома та методкома профосвіти, ми бачимо, що вони виконують не більш 60% своєї планової роботи, а до 40% робіт не передбачених, випадкових.

Назріла також потреба притягти до постійної планової роботи місцевих робітників, членів пленума ДНМК і таких: чином кооперувати всю наукову методичну роботу у всьому українському масштабі.

Я. РЯПО.

хоча тираж руських значно більший.

Зниженню цін журналів на Україні стоять на перешкоді пожитки між собівартістю, де значить, між коштами виробництва й іншими видатками, та їхньою роздрібною ціною. Кожний майже журнал дає більші видатки, чим доходи з розпродажу. Щоб дорівняти витратам, треба подвійно, або потрійно підвищити ціну видань, а це убиває взагалі журнали. Тому з допомогою стають партійні та фінансові органи. Бюджетна нарада в Комісаріаті Освіти під головуванням тов. Скрипника вирішила йти більш на зустріч забезпеченню матеріального стану журналів. Те саме постановив Центральний Комітет партії, за ними пішов і Наркомат Фінансів. Таким чином матеріальне становище Державного Видавництва України покращиться, воно зможе випустити більше книжок на радянський ринок.

Ще кілька слів про технічний бік виконання, та про друкарню. Друкарні ДВУ в Харкові і Києві такі великі, що навантажено лише на 20%. Можна б ще багато періодичних видань в цих друкарнях випускати. До недавня браку урегулювання й хаосу у виданнях спричинював затримку і неточність у виході журналів. Але складення календарів випуску кожного журналу виправило в значній мірі цей недолік. Цього року вихід періодики був більше правильний за винятком літніх місяців. Все говорить за те, що з новим бюджетним роком терміновий вихід журналів буде забезпечено.

Для поліпшення техніки Державне Видавництво старалося про новий шрифт і добру якість паперу. Пішла паперід і орнаментика. Деякі журнали, між ними газета «На Зміну» дістала похвального листа на закордонній виставці за гарне виконання. Але в порівнянні з французькими, англійськими або німецькими ілюстрованими журналами, бачимо, як далеко ми ще відстали що до можливості, використання фарб у друку; як позаду стоять наші цинкографії. Однак маючки «Проектора» що виходить у Москві, такі гарні, що дають надію на покращання й на полі художніх вимог журнального видавництва. Й тут видні успішні змагання до використання колоритів і фарб.

Треба тільки дальшої витривалості праці періодики. Детальні постанови Політбюро й Відділу друку намічують шляхи поправки постановки журналів. Належить посилити всі старання над дальніми поліпшенням журнального матеріалу, над добіром статей особливо в дитячих журналах, над удосконаленням мови. Конечна вимога напружити всі зусилля, щоби збільшити тираж журналів і газет. І тут не достатньо заходів одного Періодектору, але повинні докласти всіх зусиль різні організації та осередки партії, установи Наркомосу. Журнали мають обняти всі кола й дійти до найдальніх закутків Радянської України. Це може статися при більшій увазі учительства, сільських організацій, всіх осередків, комсомольців; при постійності, безастаній, критиці й увазі щоденних і тижневих газет, при оцінці «Червоної Преси». Але мимо всіх хиб й недоліків періодики радянська влада України може пишати своїми велетенськими здобутками на культурному фронті.

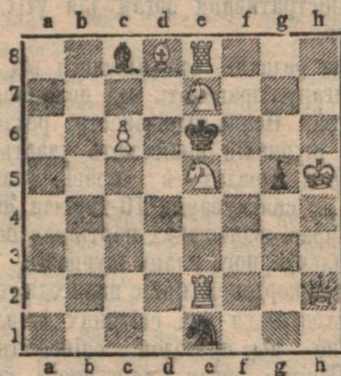
В кузні радянських журн. світять вогні революції пригнобленим робітникам і селянам західно-українських земель. Хоча штики дефеєзиви й сигуранци пильно бережуть кор-

Шахи й шашки

За редакцією І. Я. Янушпольського

№ 30. 20 серпня 1927 р.

Задача № 14. А. Назінолі

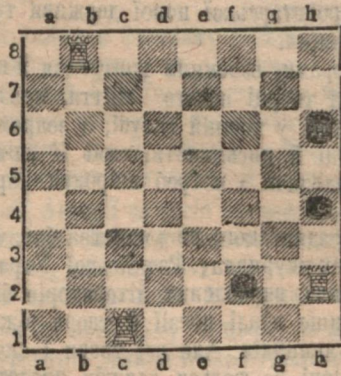

Білі—Кр h5, Фh2, Те2, e8, Cd8, Ke5, e7, п. c6. (8)

Чорні—Кр e6, Сс8, Ke1, п. g5. (4)

Мат за 2 ходи.

З'явд № 28 В. Тітова (.64*)

Білі—Дамки c1, b3, h2. (3)

Чорні—Дамка h6 шашки f2, b4. (3)

Білі виграють.

ХРОНІКА

13 серпня у будинку Освіти відбувся матч у шахи між командами «Динамо» (Москва) і союзом Робосу. Наслідки матчу: Робос виграв +5½ і програв -4½. Результат окремих пар: Слонім—Григоренко нічия, Гейлер—Алехін нічия, Немліхер виграв у Янушпольського, Баранов програв Ойстраху, Юдковський програв Дякову, Карпенко виграв у Коровіна, Мухін програв Шульгіну, Смишляев—Цукерніну, Тріфанов виграв у Асса і Герцберг—Аріє нічия. У кожній парі першезвані москвічі. 14 серпня «Динамо» виграла матч у збірної Металіст і Донецьких залізничників з наслідком +6½—3½.

20—25 серпня у клубі ім. Антошкіна (вул. Мельникова 8) починається розиграш шахового турніру округів Всукраїнської Спартакіади.

23—28 липня у м. Тульчині переводився Окружний шаховий турнір, що закінчився з наслідками: 1—місце т. Пернер (Тульчин) +7½, Риков (Т.) +5½, Кабаков (Гайсин) +4, Верховікер (Томашпіль) +3½, Острер (Т.) і Андрюховський (Кирнасовка) по +3, Баболевич (Шпик. сах. зав) +2 і Брейтмен О. 3 серпня там-же закінчився турнір округів Поділля з Всеукр. спартакіади. Наслідки І. Бланк (Мог. Пол.) +3½, Смогоржевський (Т.) +2, Маєвський +1 і Риков О.

10 серпня у Лондоні закінчився турнір команд 16 держав. У кожній команді грало по 4 чол. Наслідки: Угорщина +40½, Данія +38½, Англія +36½, Голандія +35, Чехо-Слов. +34½, Німеччина і Австрія по +34, Швейцарія +32, Південно-Славія +30, Італія +28½, Швеція +28, Аргентина +27, Франція +24½, Бельгія і Фінляндія по +21½ і Іспанія +14½.

дону і замикають всі кордонні щілини від комуністичної пошести, голос з Радянської України знаходить живий відгук в серцях поневолених мас Західної України. У шляхетській Польщі маленький журнал «Культура» виходить увесь білий від олівця фашистсько-польських прокурорів. Ундівська дрібна буржуазія крім де-яких рахітських видань відмічається хіба «Літературно-Науковим Вісником», що вислугується перед Мусоліні й Чемберленом, Шлеудським, що бовтається пережитими фразами різних буржуазних мужів, а дуже далекий від потреб українських мас. Плюс він жовцю на безупинні змагання робітників і селян Радянської України. Разом із ним за сребреніди, за миску сочевиці піднімається рука різних петлюрівських, гетманських геростратів, що готовляться на приказ Шлеудського чи

румунської боярні знищити цей гмах, що лишню будову культури, що її своїми руками двигать трудящі України.

Всупереч цілій череді контр-революції, наперекір другому інтернаціоналові, що в службі міжнародньому капіталову нехтує всі здобутки Жовтневої революції, що підпомагає руйніникам величавої будови нового пролетарського життя—під лютий рев і скаженину всього буржуазного фашистського світу робітничо-селянська влада України й СССР йде непорушно далі своїм шляхом, 60 журналів Радянської України це призма, через яку бачимо, куди прямує пролетаріат соціалістичних республік. Воля пролетаріату ставить людству гасло: «Могутність це знання, знання—це могутність».

С. ВІТИК.

1927 рік.

Книжки надіслані до редакції

ВИДАННЯ «КНИГОСПІЛКИ».

Конрад Берковосічі. Іліяна. Переклад з англійської мови. О. Бургард. Ст. 129. Ц. 70 коп.

Остап Вишня. Автобіографія. Ст. 31. Ц. 20 коп.

С. Руданський. Ноезії. Вибір і стаття В.

Герасименка. Стр. 137. ц. 1 крб.

А. Фролов. Продавщиця Маша. Кооперативні оповідання. Стр. 58. Ц. 25 коп.

П. Лісовий. В революцію. Ст. 138. Ц. 90 к. Лісенко. Дуети. Редакція, статті і примітки. Д. Ревуцького. Випуск перший.

ПОПРАВКА

В № 30 «К. П.» в замітці «Дитяча хорова олімпіада» помилково видруковано, що: «до

роботи приступають з 1-го жовтня»—треба читати з 1-го вересня.